

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline İlişkin Görüşleri

Kamil UYGUN¹, Görkem AKGÜL^{2*}

Araştırma Makalesi

ÖZET

Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşleri ortaya çıkarılıp yorumlanmıştır. Öğretim programı değişikliğinde çeşitli bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışma, Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin 2024-2025 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlamasından dolayı araştırma konusu itibarıyla günceldir. Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin değişen müfredata ilişkin görüşlerini ortaya koyduğu için alan yazındaki eksikliği gidermeye yöneliktir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Araştırma kapsamına, 2024-2025 eğitim öğretim yılında Uşak ilinde görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni alınmıştır. Öğretmenlerin görüşleri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formlarının hazırlanma sürecinde 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinden toplanan veriler araştırmacılar tarafından betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Ulaşılan veriler ışığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşleri olumlu ve olumsuz yönleriyle açığa çıkarılarak çok boyutlu bir şekilde değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler neticesinde öğretmenlerin birçoğunun ortak paydada bulunduğu tespit edilmiştir. Müfredata dair olumlu olumsuz bütün eleştirilerin benzer konulardan ibaret olduğu görülmüştür. Elde edilen görüşler çerçevesinde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin daha sonra yapılacak bilimsel araştırmalara ışık tutabilecek nitelikte bir çalışma olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Müfredat, Sosyal Bilgiler, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

Sorumlu Yazar
*Görkem AKGÜL

Süreç
Geliş : 27/11/2024
Kabul: 26/12/2024

Opinions of Social Studies Teachers on the Turkish Century Education Model

Research Article

ABSTRACT

The aim of the research is to determine the views of social studies teachers on the Turkey Century Education Model. For this purpose, the views of social studies teachers on the Turkey Century Education Model were revealed and interpreted. Various scientific studies are being carried out on the change of curriculum. This study is up-to-date in terms of the research topic since the Turkey Century Education Model started to be implemented in the 2024-2025 academic year. This research aims to eliminate the deficiency in the literature as it reveals the views of social studies teachers on the changing curriculum. Phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the research. 20 social studies teachers working in Uşak province in the 2024-2025 academic year were included in the research. The opinions of the teachers were collected with a semi-structured interview form prepared by the researchers. The opinions of 3 experts were consulted during the preparation process of the interview forms.

Corresponding Author
*Görkem AKGÜL

History
Received: 27/11/2024
Accepted: 26/12/2024

1 Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kamil.uygun@usak.edu.tr Orcid: [0000-0002-8971-328X](https://orcid.org/0000-0002-8971-328X),
2 Uşak Üniversitesi, akgl.gorkem@gmail.com Orcid: [0000-0002-4237-1921](https://orcid.org/0000-0002-4237-1921)

The data collected from the social studies teachers were analyzed by the researchers using the descriptive analysis method. In the light of the obtained data, the views of the social studies teachers on the Turkey Century Education Model were revealed with their positive and negative aspects and evaluated in a multidimensional manner. As a result of the evaluations, it was determined that most of the teachers found common ground. It was seen that all the positive and negative criticisms about the curriculum consisted of similar issues. Within the framework of the opinions obtained, it can be said that it is a study that can shed light on the scientific research to be conducted later on the Turkey Century Education Model.

Keywords: Curriculum, Social Studies, Türkiye Century Education Model

Giriş

Sosyal bilgiler kelime kökeni olarak incelendiğinde sosyoloji biliminin kökünden yani “social” kelimesinden gelmektedir (Kurtdele-Fidan, 2016). İnsanların öncelikle doğdukları ve yaşadıkları ülkeleri, geniş bağlamda da dünyayı tanıyıp anlamlandırmaları için sosyal bilim disiplinlerinin ürettiği bilgilerden yararlanan sosyal bilgiler öğrencilere toplu bir bakış açısı sunar. Aynı zamanda da ulaştığı bilgileri farklı bilim dallarının ortaya koyduğu bilgilerle ilişkilendirerek aktaran bir ders şeklinde değerlendirilebilir (Çalışkan ve Uzunkol, 2021). Sosyal bilgiler, sürekli gelişen, değişen ve dönüşüm içinde olan bir dünyada sosyal ve beşerî bilimlerden yararlanıp farklı bilgileri entegre ederek temel eğitim seviyesindeki öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini geliştirmeyi amaçladığı ifade edilebilir (Sever, 2015).

Sürekli olarak değişen ve dönüşen dünyada teknolojik ve bilimsel gelişmelere uyum sağlayabilmenin ilk şartı hiç şüphesiz bu duruma uygun bir eğitim-öğretim hayatından geçmektir. Bu yüzden toplumların eğitim politikaları da diğer sahalardaki gibi zamanın isteklerine uygun bir şekilde değiştirilmekte ve yenilenmektedir. Ülkelerin vatandaşlarından beklentileri, sosyal ihtiyaçlar, kişinin yaşadığı toplumdan bekledikleri ve kişisel ihtiyaçlar; yeniliklerin ve değişimlerin asıl nedenleridir. Ülkelerin uyguladıkları eğitim sistemlerinde meydana gelen aksaklıkları belirlemek ve gelişmelere ortam hazırlamak için uygulanan bir takım küresel çapta politikalar vardır (Üredi, 2024).

Sosyal bilgiler ilk kez bir ders adı olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde 1916’da kullanılmıştır (Güngördü, 2002). 1916 yılındaki sosyal bilgiler dersi öğretim programında; coğrafya, tarih ve vatandaşlık bilgisi dersleri çok disiplinli bir çerçevede öğrencilere aktarılmıştır. 1930’larda ve 1940’larda ABD’de çocuk merkezli eğitimi ve yeniden kurmacılık yaklaşımını kullanan eğitimciler sosyal bilgilerin gelişmesi adına çaba sarf etmişlerdir. Sosyal bilgiler dersi 1960’lara kadar coğrafya ve tarih konuları ağırlıklı olarak okutulmaya devam etmiştir (Safran, 2012). Eğitim ve öğretim programları çağın gerektirdiği ihtiyaçları karşılamak, kullanılmakta olan programın eksikliklerini gidermek, eğitim alanındaki yeni gelişmeleri uygulamaya aktarmak gibi çeşitli amaçlarla zaman zaman düzenlenir ya da bütünüyle yenilenir (Durukan, 2013:2). İnan’a (2014) göre sosyal bilgiler dersinin erdemli insan olmaya rehberlik etmek; etkili vatandaş yetiştirmek, siyasi katılım süreçlerini öğretmek, tarih, mekân ve sosyal düşünme becerilerini öğretmek gibi amaçları vardır. Eğitimde temel çağda olan öğrencilerin yaşadıkları toplumla kurdukları bağın kalitesi, kişinin oturmuş bir karakter kazanmasında sosyal bilgiler dersinin önemli bir rolü bulunmaktadır

(Aykaç ve Adıgüzel, 2011).

1960 ile 1970 yılları arasında “yeni sosyal bilgiler” ismiyle reform hareketleri meydana gelmiştir. Sosyal bilgiler disiplinler arası anlayışla, bir ders olarak ilk defa 1960’larda kabul edilmiştir. 1962 öğretim programı taslağı incelendiğinde ilkokulda “kişisel, insanlık münasebeti ve toplumsal hayat” konuları bakımından benzer olan dersler birleştirildiği görülmektedir. Bu birleştirme sonucunda; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerini “toplum ve ülke incelemeleri” dersi almıştır (Sönmez, 2005). Bu ders “sosyal bilgiler” adını 1968 yılında almıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında, Amerika Birleşik Devletleri’nde “yeni sosyal bilgiler” söyleminin önemli bir etkisi olmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2005). Yeni sosyal bilgiler öğretim programı 1968 yılından itibaren ilkokullarda, 1975 yılından itibaren de ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Safran, 2012). 1985’te uygulanan bir değişiklikle birlikte sosyal bilgiler, ortaokul öğretim programından kaldırılmıştır. Sosyal bilgiler dersinin yerine milli coğrafya, milli tarih ve vatandaşlık dersleri öğretim programına girmiştir (Turan, 2016). 1998 yılından itibaren, dünyada program geliştirme alanında yaşanan gelişmeler dikkate alınarak yoğun program geliştirme çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda sosyal bilgiler dersi öğretim programı 2005 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen bazı illerde uygulanmıştır. 4. 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı kademeli olarak 2005-2006 öğretim yılından itibaren bütün illerde uygulamaya konulmuştur. Bu programın geliştirilmesinde tematik öğrenme, problem çözme ve işbirlikçi öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırmacılık temel alınmıştır (Öztürk, 2007: 47). Millî Eğitim Bakanlığı, 2017 yılında yeni bir taslak öğretim programı hazırlamış ve uygulamaya koymuştur. Uygulamaya koyulan öğretim programında tespit edilen eksiklikler giderilerek 2018 yılında son şekli verilerek yürürlüğe girmiştir. Bu oluşturulan yeni öğretim programında 2005 yılındaki programa göre bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklardan en çok göze çarpanı 2018 programında yapısalcılık gibi herhangi bir yaklaşımından söz edilmemesi, kazanımlar ile ilgili örneklerin bulunmaması, Atatürkçülük konularından çok daha az bahsedilmesi, yeni bazı kavramların eklenmesi ve daha önceki programda kullanılan kavramların çıkarılması söylenilebilir (Çoban ve Akşit, 2018). 2005 ve 2018 öğretim programları coğrafya, tarih, vatandaşlık, sosyoloji, hukuk, ekonomi, antropoloji vb. sosyal bilimlerin bütün alanlarını farklı öğrenim alanları içinde sentezleyerek vermiştir (Aras ve Hayır-Kanat, 2020). Sosyal bilgiler 2018 öğretim programında da eski programlarda olduğu gibi bir düşünce tarzı, vizyon veya sosyal bilgilerin kendine ait bir anlayışı ortaya konulmamıştır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının sahip olduğu bakış açısı Millî Eğitim Bakanlığının diğer bütün derslerde kullandığı ortak bir bakış açısı şeklinde oluşturulmuştur. Bu bakımdan sosyal bilgiler dersi öğretim programında dersle ilgili bir şekilde felsefe, düşünce tarzı ya da vizyon başlığı veya bütün bunlara karşılık gelebilecek herhangi bir bölüm bulunmamaktadır (Kalaycı ve Baysal, 2020).

Sosyal bilgiler öğretim programlarının değiştiği dönemlerde konuya ilişkin çeşitli bilimsel araştırmalar yapıldığı bilinmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024 yılında yürürlüğe giren bir öğretim programıdır. Bu nedenle araştırma konusu günceldir. Bu çalışma Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşüncelerini ortaya koyan, müfredatın

hazırlanma, yayımlanma, uygulanma süreçleri hakkındaki görüşlerini açığa çıkaran bir çalışmadır. Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenleri Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini daha önceki müfredatla karşılaştırarak, benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda ele alındığında çok yönlü bir çalışma olduğu ifade edilebilir. Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredat değişikliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin önceki müfredatla benzerliklerine yönelik düşünceleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin önceki müfredatla farklılıklarına yönelik düşünceleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşlerini ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji günlük olarak sıklıkla karşılaştığımız, bize yabancı olmayan ancak tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için kullanılmakta ve uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69). Eğitimle iç içe olan insanların günlük hayatlarında sıklıkla kullandığı, öğretim programı ve müfredat gibi kavramları derinlemesine analiz edebilmek amacıyla bu çalışmada fenomenoloji kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim öğretim yılında Uşak ilinde görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenler amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Çünkü araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları ve mesleki kıdemleri farklıdır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri

	Yaş	Cinsiyet	Üniversite Mezuniyet Yılı	Mesleki Tecrübe Yılı
Öğretmen 1	30	Erkek	2017	3
Öğretmen 2	27	Kadın	2019	5
Öğretmen 3	43	Erkek	2006	18
Öğretmen 4	30	Erkek	2017	2
Öğretmen 5	32	Kadın	2016	8

Tablo 1(Devamı)

Öğretmen 6	41	Kadın	2007	12
Öğretmen 7	31	Erkek	2016	3
Öğretmen 8	42	Kadın	2006	16
Öğretmen 9	30	Kadın	2019	2
Öğretmen 10	40	Erkek	2005	18
Öğretmen 11	42	Kadın	2014	9
Öğretmen 12	42	Kadın	2004	19
Öğretmen 13	36	Erkek	2012	10
Öğretmen 14	50	Kadın	1996	28
Öğretmen 15	35	Erkek	2011	13
Öğretmen 16	39	Kadın	2012	12
Öğretmen 17	31	Kadın	2015	8
Öğretmen 18	49	Kadın	1996	28
Öğretmen 19	38	Erkek	2008	15
Öğretmen 20	36	Erkek	2011	11

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 20 sosyal bilgiler öğretmenin 11'i kadın 9'u ise erkek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşları 27 ile 50 arasında değişkenlik göstermektedir. Üniversiteden mezun oldukları yıllara bakıldığında mezuniyetleri 1996 ile 2019 yılları arasındadır. Araştırmaya katılan en tecrübeli 2 öğretmenin 28 yıl meslek tecrübesinin bulunduğu, en az tecrübeye sahip öğretmenin ise 2 yıllık bir meslek kariyerinin olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Aracı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline dair görüşleri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 7 maddeden oluşmaktadır. Görüşme formlarının hazırlanma sürecinde 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Görüşlerine başvuru alan akademisyenlerin verdikleri tavsiyeler dikkate alınarak görüşme formu revize edilmiştir. Bu tavsiyelerden en önemlisi görüşme formundaki madde sayısıdır. Uzman görüşleri doğrultusunda maddeler düzenlenmiş ve sayısı 6'dan 7'ye çıkarılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuya dair başka düşüncelerini de ortaya çıkarılabilmesi, önerilerinin alınabilmesi araştırmaya değer katan bir unsur olmuştur. Verilerin toplanma süreci tamamen gönüllülük esasına dayalı bir şekilde yürütülmüştür. Veriler toplanırken katılımcıların isimleri alınmamıştır. Görüşmeler sadece araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Uzman görüşlerinden yararlanılması, doğrudan alıntılarının yapılması, görüşme verilerinin aynen not edilmesi, doğrudan alıntılarının yapılması, tutarlılığın olması ve ayrıntılı betimleme yapılması veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliğini arttırmıştır.

Veri Analizi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşlerinin alındığı yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler bilgisayar ortamında Microsoft Office Word dosyasına aktarılmıştır. Daha sonra veriler araştırmacılar tarafından kodlara ayrılmıştır. Ulaşılan veriler araştırmacılar tarafından betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen veriler tablolara aktarılarak yorumlanmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredatın hazırlanıp yayımlanmasına ilişkin görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Hazırlanıp Yayımlanmasıyla İlgili Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	f
Farklı bakış açısı kazandırma	1,3,7,11,13,20	6
Uzun çalışmanın ürünü	8,13,16,19	4
Güncel şartlara uygun	1,6,9,20	4
Acele yayımlandı.	5,10,12,14	4
Uzun vadede etkili	1,10,15,16	3
Başarılı	3,7,13	3
Pilot uygulama faydalı	8,13,20	3
Revize edilmeli	2,19	2
Öğretmen görüşü alınmadı	12,18	2
Hazırlayanlar belirsiz	5,10	2
Öğretmen görüşü alındı	16,8	2
Eğitimci eğitimleri aydınlatıcı	18,19	2
Değişimin zamanı gelmişti	3,7	2
Yetkililerin yoğun çabası var	6,8	2
Anlaşılması güç	5,10	2
Kaynakça eksik	1,8	2
İhtiyaç analizi yapıldı	11,20	2
İhtiyaç analizi yapılmadı	2,6	2
Eğitimlerden tüm öğretmenler faydalanamadı	19	1

Tablo 2’de verilen bilgiler incelendiğinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplarda en fazla yoğunlaştıkları görüş, farklı bakış açıları kazandırıcı görüşüdür. Bir başka üzerinde durulan fikir ise Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin uzun bir çalışmanın ürünü olmasıdır. Bazı öğretmenler model hazırlanırken öğretmenlerin fikrinin alındığını belirtmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı müfredatı hazırlayan ekibi yeterli bulurken bir kısmı bu ekibin yetersiz bulmuş ve belirsiz kişilerden oluştuğunu ifade etmiştir. Yayımlanmasının acele olduğunu söyleyen öğretmenler de olmuştur. Kısa bir süre görüş bildirme zamanının olduğu, daha sonrasında bu sürecin çok çabuk biterek yayımlanma sürecinin başladığına değinmişlerdir. Bazı öğretmenler eski müfredatın ihtiyaç analizinin yapılarak yeni müfredatın hazırlandığını belirtirken bazıları bu fikre katılmamıştır. Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hazırlanırken eksikler tespit edilmedi ve ihtiyaçlar dikkate alınmadı gibi ifadeler kullanmışlardır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin hazırlanıp yayımlanmasına ilişkin bazı sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

K.1: “Ülkemizde zaman ilerledikçe eğitim konusunda ihtiyaçlar çeşitlenmektedir ve diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanındaki ihtiyaçlara cevap vermek için sürekli bir yenilenme gerekmektedir. Maarif modeli bu bakımdan ülkemizin güncel şartlarına uygun bir şekilde hazırlanıp uygulanmak için hazır durumda olduğunu düşünüyorum.”

K.8: “Öncelikle hızlıca hazırlanılmış gibi gözükse de uzun soluklu bir çalışmanın ürünü olduğu aşikâr. İlkokul 1. Sınıflar, ortaokul 5.sınıflar ve lise 9. sınıflardan itibaren kademeli olarak uygulanacak olmasından kaynaklı olarak herhangi bir aksamanın yaşanmayacağı kanısındayım. Yayımlanmasına ilişkin Talim ve Terbiye Kurulunun incelemesi, Millî Eğitim Bakanlığı’nun ve ayrıca il-ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin yoğun çabası vardır.”

K.10: “Uzun vadede etkilerini, olumlu ya da olumsuz yanlarını, öğrenci-veli-öğretmen açısından amaçlarına ulaşıp ulaşmayacağını yaşayıp deneyimleyeceğimiz bir program.”

K.13: “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli on yıllık bir kapsamlı hazırlık sonucunda hazırlanarak yayınlanan bir öğretim modeli olarak sunulmuştur.”

K.20: “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: Türkiye’nin eğitim vizyonunu yansıtıyor ve yeni nesillere daha çağdaş, yenilikçi bir eğitim sunma amacıyla. Hazırlanması, eğitimde güncel gereksinimlere yanıt vermeye yönelik çalışma düşüncesini oluşturmaktadır. Süreçle ilgili olarak pilot uygulama modele ayrıca katkı sağlayacaktır.”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredat değişikliğine ilişkin görüşleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müfredat Değişikliğine İlişkin Görüşleri*

Değişimi Gerekli Bulan Görüşler	Katılımcılar	f
Değişmeliydi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 15, 17, 18, 19, 20	13
Çok yoğundu	4, 5, 7, 13, 18	5
Sadeleşme olumlu	5, 7, 9, 18	4
Bilimsel gelişmelere uygun	6, 8, 11, 20	4
Fazla bilgi az uygulama vardı	5, 7, 12, 16	4
Eğitimde kaliteyi artırır	6, 20	2
Uluslararası rekabete katkılı	6, 8	2
Sınavdan bağımsız	6, 12	2
Etkinlikler arttı	9, 10	2
Konuları yetiştirme telaşı vardı	2	1
Araştırmaya yönelmiyordu	5	1
Bilim odaklı bir değişim	6	1
Konular pekişmiyordu	9	1
Olaylar güncellendi	11	1
İhtiyaçlara uygun değildi	13	1
Değişimi Gereksiz Bulan Görüşler	Katılımcılar	f
Etkinliklere zaman yetmez	4, 12, 16, 19	4
Okul ve sınıf koşulları uygulamalara engel	14,16,17, 18	4
Küresel bağlantıların çıkarılması olumsuz	8, 9, 10	3
İdeolojik fikirler etkili	4, 12	2
Konu bütünlüğü bozulmuş	1	1
Geri dönüt sıkıntısı	3	1
Teknolojinin hızına uyum zor	10	1
Öğretmenlere sorulmadı	12	1
Yöntem değişmeliydi	16	1
Önceki de yapılandırmacıydı	17	1
Eğitim programı değil	18	1
Problem değişim değildi	19	1
Beceriler dengelenmeli	20	1

Tablo 3'te sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri müfredat değişimini gerekli bulan ve gereksiz bulan şeklinde verilmiştir. Buna göre değişimi gerekli bulan öğretmenler daha fazla olduğu görülmektedir. Değişimi gerekli bulanların en çok yoğunlaştıkları kod "müfredat değiş-

meliydi” kodu olmuştur. İkinci olarak en çok vurguladıkları durum önceki müfredatta çok fazla konu olmasıdır. Bazı öğretmenler ise değişimi gereksiz bulduklarını söyleyerek sadeleşirken çok fazla konunun eksiltilmesinin olumsuz olduğu görüşünü bildirmiştir. Bazı öğretmenler etkinliklerin çoğalmasının olumlu olduğunu ancak etkinliklere ayrılan zamanın da yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Müfredat değişimini gereksiz bulan öğretmenlerin bir kısmı da etkinliklerin kalabalık sınıflarda uygulanmasının çok zor olacağı şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler değişimi gerekli bulduğuna dair Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin olumlu yorum yaptıktan sonra bu değişimin oluşturacağı sorunlardan da bahsetmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredat değişikliğine ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir:

K.1: “Müfredat değişmeliydi çünkü ülkemizde meydana gelen güncel, siyasal olaylar dünyada meydana gelen güncel, siyasi ve askeri olaylar müfredata eklenmeliydi. Bu yüzden yenilenmesi gerektiğini düşünüyorum.”

K.4: “Genel olarak doğru buluyorum. Çünkü ders saatinin az olduğu dersimizde çok fazla konu var. Bu da öğrencilerimize ağır geliyor. Bir diğer olumsuz yanı da konuları yetiştirme gayretiyle yeni konuya geçiyoruz. Bu durum da önceki konunun tam pekişmemesine neden oluyor.”

K.5: “Bana göre müfredatın değişmesi gerekiyordu. Özellikle sosyal bilgiler alanında 6. ve 7. Sınıf konularında bir hayli ağır konular var. Öğrencilerin çok fazla bilgiye maruz kaldığı ve daha az deneyim, daha az uygulamaya yönelik kazanımlar vardı. Daha bilgi basamağında ve kavrama basamağında kalan bilgilerdi.”

K.9: “Sosyal bilgiler ders müfredatı sadeleştirilebilirdi ancak bazı konuların tamamen çıkartılmasının hem konu bütünlüğünü bozduğunu hem de özellikle “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanının çıkartılmasıyla ülkemizin komşu ülkelerle, diğer ülkelerle olan ilişkilerinin aktarıldığı esas ders olan sosyal bilgiler dersinde özellikle bulunması gerektiğini düşünüyorum. Müfredatı en fazla etkilenen ders olarak Sosyal Bilgilerin belli oranlarda kısmen değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

K.6: “Eğitim sisteminin toplumsal ve ekonomik ihtiyaçlarla uyumlu olması gerekir. Mevcut müfredat bu ihtiyaçları karşılamadığı için değiştirilmesi gerekiyordu. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler eğitim sisteminin de değiştirilip geliştirilmesini zorunlu kılmıştır.”

K.16: “Uygulama konusunda ülkenin fiziki şartları, imkanları, teknolojinin hızla artması ve okul koşullarının, sınıf koşullarının, fırsat eşitsizliğinin olması büyük bir engel taşımaktadır. Ki bu değişim şartlarının da değişmesini öngörmektedir bence.”

K.19: “Müfredatın konu yoğunluğunun daraltılıp öğrenci merkezli etkinliklerin arttırılması oldukça iyi bir fikirdi. Ancak o etkinliklerin çoğunun kalabalık sınıflara uygun olmaması, zamanın yine yetmeyecek olması düşündürücü meseleler.”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredata ilişkin olumlu görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline İlişkin Olumlu Görüşleri*

Kodlar	Katılımcılar	f
Öğrenciyi aktifleştirmesi	2, 5, 6, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20	12
Sadeleşmesi	1, 3, 4, 13, 16, 17, 18, 19, 20	9
Uygulamaların artması	3, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 19	9
Beceri odaklı olması	1, 4, 5, 8, 19, 20	6
Değerlere vurgu yapması	2, 7, 8, 17	4
Öğrenci merkezli olması	6, 8, 18, 20	4
Çağdaş bir yaklaşım sunması	1, 11, 13, 19	4
Sonucu değil süreci ölçmesi	13, 16, 17	3
Bütüncül değerlendirme yapması	8, 11, 17	3
Teknolojiyi etkin kullandırması	6, 8	2
Teorik konuların azalması	3, 4	2
Yerli ve milli olması	2, 8	2
Daha esnek olması	5, 20	2
Ezberci olmaması	12, 15	2
Gelişime katkı sunması	8, 17	2
Farklı konuları ilişkilendirmesi	8, 13	2
Okuryazarlık eğitiminin genişletilmesi	2, 9	2
Bireysel farklılıkları vurgulaması	12, 20	2
Türkçe'ye önem vermesi	1, 8	2
Çeşitli projelerin eklenmesi	12	1
Yeni yaklaşımların bulunması	6	1

Tablo 4'te sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile ilgili olumlu görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin olumlu görüşleri öğrenciyi aktifleştirmesi, konuların sadeleşmesi, uygulamaların artması beceri odaklı olması, değerlere vurgu yapması, Türkçeye önem vermesi, çeşitli projelerin eklenmesi ve yeni yaklaşımların bulunması gibi görüşler olmuştur. Öğretmenler, öğrencilere değer eğitimi verilmesinin önemini anlaşıldığı için bu kavramında daha çok vurgulandığından bahsetmişlerdir. Farklı konuları ilişkilendirerek öğrencilerin çok yönlü bir şekilde gelişiminin hedeflendiğini bütüncül olarak gelişime önem veren bir müfredat olduğu dile getirilmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde öğrencilerin sonucuna göre değerlendirilmediği, süreci ölçen bir anlayışla değerlendirmeler yapılacağı belirtilmiştir. Bütün bunları yeni müfredatın olumlu yanları olarak gören öğretmenlerden bazıları bireysel eğitimi vurguladığı için öğrencilerin kişisel gelişimlerine de katkı sunacağını söylemişlerdir. Sosyal bilgiler öğret-

menlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin bazı olumlu görüşleri şöyledir:

K.1: “Ben olumlu yönleri olarak güncelliğini güçlü buluyorum ayrıca fazla ayrıntılardan arındığını ve sadeleştiğini düşünüyorum.”

K.3: “Basit ve sade olması etkinlik ağırlığının fazla olmasının olumlu yönleri olduğunu söyleyebilirim.”

K.5: “Daha çok beceriye odaklı ve daha esnek bir müfredat olmuş. Bu da aslında öğretmenlere bir nevi kolaylık sağlıyor. Özellikle yapılandırmacı modele göre çalışan öğretmenler için bir kolaylık sağlıyor. Bu yüzden ben müfredatın sosyal bilgiler kısmını beğendim. Becerilere uygun gelişim sağlayacakları için çocukların. Bu yüzden beğendim.”

K.9: “Eğitim öğretim süreçlerinde öğrencilerin aktif şekilde katılımlarını sağlayacak öğrenme yaşantılarının yer alması ve uygulama ağırlıklı olması modelin olumlu gördüğüm yönlerindedir.”

K.12: “Hayatın içinden örneklerle etkinliklerle çocuklara okulu keyifli hale getirmek mümkün olacak; ezbere dayalı başarı odaklı eğitimin yerine bireysel farklılıkların yeterliliklerin ön plana çıkacağı bir model tasarlanmış”

K. 16: “Bazı kazanımlarda içeriğin sadeleştirilmesi, süreç odaklı değerlendirme, öğrencinin daha aktif hale getirilerek toplumsal beceri ve değerlerle donatılması bana göre olumlu özelliklerdir.”

K. 19: “Müfredatın yaklaşık yarı yarıya daraltılması, etkinliklerin arttırılması, öğrencilerin teorik ders yükünün azaltılması, kendini tekrar eden bazı konuların kaldırılması, öğrenci seviyesinin altında veya üstünde olan konuların yer değiştirmesi”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredata ilişkin olumsuz görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline Dair Olumsuz Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	f
Uygulanabilirliği zor	2, 6, 8, 9, 12, 14, 18, 19, 20	9
Tarih konularının azaltılması	1, 3, 5, 10, 16, 17, 18	7
Öğretmenlerin sürece geç dahil edilmesi	6, 8, 14, 16, 20	5
Ders saati kısıtlı	9, 12, 15, 19	4
Uygulamaların formalite gözükmemesi	1, 8, 9, 12	4
Ek kaynak kısıtlılığı	11, 13, 20	3
Bazı eksikleri var	3, 18, 19	3
Aşırı sadeleşme	1, 3	2
Okullarda aynı imkanların bulunmaması	2, 6	2
Bilimselliğin azaltılması	8, 10	2
İçerikten ziyade kavram isimlerinin değişmesi	1, 19	2
Başarının uzun vadeli olması	6, 12	2
Mesleki eğitimlerin yetersizliği	11, 16	2

Tablo 5(Devamı)

Alt yapı oluşturulmadan hazırlanması	8, 13	2
Yeni kavramların fazlalığı	5, 10	2
Çağın talep ettiği insan tipine katkı sunamaz	4, 12	2
Atatürkçülük kavramların azlığı	9	1
Ölçme araçlarındaki tutarsızlıklar	3	1
İstenilen insan modelini yetiştirmeye yönelik olması	19	1
Sınava yönelik olmaması	8	1

Tablo 5'te sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hakkında olumsuz görüşlerine yer verilmiştir. Bu görüşler incelendiğinde öğretmenler tarafından en fazla dile getirilen olumsuzlukların uygulanabilirliğinin zor olduğu, tarih konularının azaltılması, öğretmenlerin sürece geç dahil olması, ders saatinin kısıtlı olduğu görülmektedir. Öğretmenler Atatürk ve Cumhuriyet kavramlarının kesinlikle müfredattan çıkarılmaması gerektiği konusunda birleşmişlerdir. Öğretmenler, müfredatı hazırlarken de yayınlarken de kendilerinin sürecin dışında tutulmasına anlam veremediklerini söylemişlerdir. Öğretmenlere fikrinin sorulmamasından dolayı konuya yabancı kaldıklarını ve sürece çok geç dahil oldukları için yeni müfredata adaptasyon süreçlerinin çok uzun olacağını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler konularda bilimselliğin azaltıldığını bu da bilimsel eğitimden uzaklaşan bir nesil yetiştirme anlamına geldiğini söylerken bazı öğretmenler de müfredatın verimli olup olmadığına gelecekte karar verilebileceğini söylemişlerdir. Ölçme araçlarının her okulda aynı olmamasından yakınan bir öğretmen, pilot okullarda da farklı ölçme araçları kullanılmasıyla daha tutarsız bir ölçme ve değerlendirme gerçekleştirileceğini dile getirmiştir. Bir diğer öğretmen ise müfredatın sınava yönelik olmamasının olumsuz olduğunu söylemiştir. Bunun gerekçesini ise öğrencileri derse not ve sınavla daha iyi motive edilebildiğini öğrenmenin daha kolay gerçekleştiğini sınav ve not kaygısı olmayan bir öğrencinin bilgileri öğrenmeye hevesli olmayacağını belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin bazı olumsuz görüşleri şöyledir:

K.2: *"Programlar arası birleşim kısmını ülkemizin gerek taşra gerek büyük şehirlerdeki her okulda uygulanmasının kolay olmayacağını düşünmekteyim."*

K.6: *"Tüm ülkede okulların aynı imkanlara sahip olmadığı göz önünde bulundurulduğunda uygulanabilirliği zor olabilir."*

K.8: *"Alt yapısı oluşturulmadan hızlıca yapıldığı düşüncesi, bilimselliğin tema seçiminde yeterli olmadığı, farklı bölgelerde dezavantajlı okullarda nasıl uygulanacağına dair açıklamaların yetersiz olması, bazı yeni kavramların sıkça kullanılmasının programı algılamayı zorlaştıracağı, kazanımların sayısında artışın olması sadeleştirme algısını gölgede bıraktığı gibi zayıf yönleri mevcuttur."*

K.9: *"Maarif Modeli her ne kadar uygulamalarla, araştırmalarla, bireysel performans ve projelerle donatılmış olsa da uygulanabilirlik açısından öğretmenlerin tüm öğrencilere ulaşmasının imkânsız olacağını düşünüyorum. Özellikle büyükşehirlerde sınıf mevcutları 30'un hatta 40'in üzerindeyken ders öğretmeni kısıtlı ders saatlerinde bütün bunları maalesef başarılı bir şekilde gerçekleştiremeyecektir."*

K.12: “Sosyal bilgiler dersi açısından mevcut etkinliklerin düzenlenmesi uygulanması 3 ders saatinde özellikle de 30 öğrenciden kalabalık sınıflarda bu etkinlikleri yönetme yönlendirme açısından öğretmenleri zorlayacaktır. Üzülerek söylüyorum ki birçok uygulama kâğıt üzerinde ya da resimlerde uygulanmış gibi gösterilip rafa kaldırılacaktır zaman yetersizliğinden ve sahadaki öğretmene evrak hazırlama yükünü de yanında getirdiğinden.”

K.16: “Eğitim müfredatlarının hazırlanmasında asıl uygulayıcılar yani öğretmenlerin daha erken katılması gerektiğini düşünüyorum. Değişen programın ve mesleki eğitimlerin daha verimli olacak şekilde tasarlanması gerektiğini düşünüyorum. Son olarak 8. Sınıf inkılap tarihi sadeleştirmelerini bazı alanlarda gereksiz buluyorum.”

K.17: “Ders kitaplarına vurgu yapılıyor ama biraz daha zenginleştirilmesi gerekiyor. Atatürkçülük kavramlarına yer verilmemesi.”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni müfredatla önceki müfredatın benzerliklerine ilişkin görüşleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Önceki Müfredata Benzerliklerine İlişkin Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	f
Temel bilgi ve beceriler	1, 2, 3, 6, 8, 11, 14, 20	8
Değerler eğitimi	1, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14	8
Öğrenci merkezliliği	1, 3, 8, 11, 12, 13, 16	7
Milli meseleler konusu	4, 13, 17, 19, 20	5
Ana hatlarıyla aynı	1, 8, 14, 18, 20	5
Öğrenme alanları	2, 4, 5, 17	4
Ahlaklı bireyler yetiştirme	9, 11, 14	3
Disiplinlerarası ilişkiler	13, 16, 19	3
Değişen ve gelişen dünyaya uyum	6, 11, 19	3
Bütüncül yaklaşıma vurgu	6, 8	2
Öğretmene rehber olması	3, 8	2
Okuryazarlıklar	2	1
Etkinlik ağırlıklı uygulamalar	3	1
Öğrenme çıktıları	7	1

Tablo 6’da sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile önceki müfredatın benzer yönlerine ilişkin görüşleri verilmiştir. Buna göre; temel bilgi ve beceriler, değerler eğitimi, öğrenci merkezliliği ve milli meseleler konusu öğretmenlerin müfredatların benzerliğini açıklarken en çok bahsettiği ifadelerdir. Değerler eğitiminden kastettikleri öğrencilerin ahlaki olarak toplumda faydalı işler yapabilecek kapasitede yetiştirilmesi ve vatanına milletine yararlı

bir birey olarak gelişim göstermesini sağlayan konulardır. Dini olarak da kendini yetiştirebilen ve yeterli düzeyde bilgiye sahip insanlar yetiştirmeyi amaçlayan bir müfredat olduğundan bahsedilmiştir. Bu konularda değerler eğitimi kodunda öğrencilerin bütün manevi yönlerini kapsayacak şekilde belirten öğretmenler olmuştur. Çağın gerektirdiği insan tipini yetiştirmeye yönelik, dönemin insanlardan beklentilerini karşılayabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir müfredat şeklinde yorumlarda bulunulmuştur. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli bazı öğretmenlere göre değişen ve gelişen dünya şartlarına uyum sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Okuryazarlıkların artmasına vurgu yapan bir öğretmene göre ise sosyal bilgiler dersinde en çok olması gereken konuların başında okuryazarlıklar gelmektedir. Böylece öğrencilerin bütün yönleriyle gelişimi desteklenecektir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile önceki müfredatın benzerliklerine ilişkin bazı görüşleri şöyledir:

K.1: “Şu anki müfredata baktığımızda en önemli benzerlik ana hatların aynı olması ama bunun içerisine tabi sekizinci sınıfları almak istemiyorum orada bazı ana değerler de eksiltmiş ama 5-6. ve 7.sınıf müfredata baktığımızda genel olarak öğrenciye verilmek istenen beceri, değer bunlar aynı diyebiliriz ya da benzer diyebiliriz.”

K.3: “Öğrenci merkezli öğretmenin rehber olması yapılandırmacı yaklaşıma benziyor olması.”

K.6: “Her iki modelde de hem akademik beceriler hem de sosyal sorumluluk bilinci kazandırma hedefi vardır.”

K.8: “Her iki müfredatın amacının da değişen ve gelişen dünya düzenine değerlerin korunarak ayak uydurulmasını sağlamak oluşu, yapılandırmacı bir yaklaşımla hareket ederek öğrenciyi merkeze alıp bir bütün olarak gelişmesini sağlamaya çalışması.”

K.11: “Her iki müfredat da öğrencilerin aktif katılımını teşvik etmeyi, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklanır. Öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımı her iki yaklaşımda da önemlidir.”

K.16: “Hem Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini hem de eski program öğrenciyi merkeze alan, öğrenenin aktif olduğu yapılandırmacı ve disiplinlerarası eğitimi ele almaktadır.”

K.20: “Temel ders yapıları ve eğitimin genel amaçları aynı kalmış olduğu düşüncesindeyim. Milli kültür ve değerler yine eğitimde önemli bir yer tutuyor.”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yeni müfredat ile önceki müfredatın farklılıklarına ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Önceki Müfredatla Farklılıklarına İlişkin Görüşleri

Kodlar	Katılımcılar	f
Beceri temelli konular	2, 5, 6, 8, 11, 13, 16, 20	8
Atatürk ve Cumhuriyet konularının çıkarılması	5, 9, 12, 13, 14, 17, 19	7
Sadeleşmesi	1, 4, 9, 13, 14, 16, 17	7

Tablo 7(Devamı)

Öğrenme çıktıları ifadesi	3, 7, 8, 9, 17	5
Öğrenciyi aktifleştirmesi	6, 12, 15, 16, 19	5
Öğrenme alanlarının azaltılması	1, 5, 9, 18, 19	5
Kazanımların azaltılması	3, 4, 7, 17	4
Bütüncül gelişim	6, 8, 13, 16	4
Beceri geliştirici olması	2, 6, 13, 16	4
Süreç odaklı değerlendirmesi	13, 16, 17, 19	4
Güncel olması	1, 6, 11	3
Toplumsal değerlere vurgunun artması	2, 8, 16	3
Bazı yeni kavramların olması	3, 4, 19	3
Keşfedici öğrenme odaklı olması	12, 13, 15	3
Teknoloji eğitim entegrasyonunun artması	11, 19, 20	3
Türkçe'ye daha fazla önem verilmesi	1, 8	2
Erdemli insan vurgusu	10, 13	2
Etkinliklerin artması	3, 19	2
Öğretmen yönergelerinin eksik olması	5, 9	2
Ölçme değerlendirme araçlarının fazla olması	3, 17	2
Öğretmen özgürlüğünü arttırması	6, 19	2
Öğrenme yöntemleri	9, 15	2
Çok boyutluluk konusunun olmaması	4	1
Bilim, sanat ve felsefenin azaltılması	5	1
Tutarlılığın artması	11	1
Bireysel farklılıklar vurgusu	12	1

Tablo 7'de sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelini önceki müfredatla karşılaştırmalarının sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre öğretmenler tarafından en fazla dile getirilen farklılıklar; beceri temelli konular, Atatürk ve Cumhuriyet konularının azaltılması, sadeleşmesi, öğrenme çıktısı ifadesi, öğrenciyi aktifleştirmesi, öğrenme alanlarının azaltılması, kazanımların azaltılması ve bütüncül gelişimdir. Müfredatın öğrencileri bütün yönleriyle geliştirmeye yönelik olduğunu vurgulayan öğretmenler olmuştur. Öğrencileri yalnızca bir alanda değil bütün yönleriyle geliştirmeye, yetiştirmeye yönelik bir anlayış olduğunu söylemişlerdir. Bu müfredata göre değerlendirmenin süreç sonunda değil süreçte olduğunu vurgulamışlardır. Etkinliklerin artması önceki müfredata göre bahsedilmesi gereken farklılardan biri olarak gören öğretmenler bu müfredatla birlikte öğretmenlere daha özgür bir alan tanıdığı ve öğretmenlerin daha rahat hareket etmesi için genişlik sağladığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin önceki müfredata göre farklılıklarına ilişkin bazı görüşleri

şöyledir:

K.2: "Farklar benzerliklere göre daha fazla tabii. Örneğin öğretim programlarının becerileri, hedef, değerler eğitimi gibi alanlarında gözle görülür farklar bulunmaktadır."

K.3: "Köprü kurma, temel kabul, öğrenme kanıları, öğrenme çıktıları gibi yeni kavramların olması gibi bazı farklılıklar göze çarpmaktadır."

K.4: "Bazı konular yeni müfredata alınmamış ya da sadeleştirme amacıyla bir kademede öğretilmesi uygun görülmiştir. Örneğin; olayların çok boyutluluğu konusu müfredattan kaldırılmıştır. Bir başka örnek işte iklimin insan yaşamına etkisi konusu daha önce 5. sınıf düzeyinde verilirken yeni müfredatta ise 6. Sınıf düzeyinde verilmektedir."

K.6: "Öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme, yaratıcılık, iş birliği gibi beceriler kazandırmaya çalışır. Önceki müfredatlar daha çok bilgi aktarımına odaklanırken, yeni müfredat beceri gelişimini ön planda tutar."

K.9: "T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde fazlasıyla seyreltilme yapılmıştır. Demokrasiye, cumhuriyet rejimine karşı yapılan ayaklanmaların içerikten çıkarılması, inkılapların önceki programda alanlarına göre yapılan inkılaplar başlığında yer alırken yenilenen programda bazı yerlerde değinilmesi gerektiğini görüyoruz."

K.15: "Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin Öğrenme yöntemleri farklı, öğrenciyi merkeze alan ve soru sorarak öğrenmeyi sağlayan bir program."

K.16: "Özellikle süreç odaklı ve toplumsal değerlere vurgu yapması ayrıca içeriğin sadeleştirilmesi öğrencinin kendini daha iyi ifade etmesi ve topluma uyumu söylenebilir."

K.17: "Konu isimleri İçerik Çerçevesi olarak değişmiş. 6. Sınıflarda Ortak Mirasımız ünitesinde Orta Asya ifadesi yerine Türkistan kullanılmış. Eski müfredatta 6. Sınıflardaki tarih konuları ile 7. Sınıflarda Osmanlı Devleti konuları sadeleştirilmiş."

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin önerileri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline İlişkin Önerileri

Kodlar	Katılımcılar	f
Atatürk ve Cumhuriyet konuları azalmamalı	1, 8, 9, 12, 14, 17, 19	7
Dersin ve öğretmenin değeri artmalı	5, 12, 19, 20	4
Süreç içerisinde öğretmen görüşleri alınmalı	5, 10	2
Bilimsel araştırmalara önem verilmeli	5, 8	2
Ders saati arttırılmalı	9, 12	2
Her okulda uygulanabilir olmalı	9, 11	2
Süreç sonunda tekrar bilimsel çalışma olmalı	5, 8	2
Pilot uygulamalara önem verilmeli	9, 20	2
Alt yapı ve kaynaklar güçlenmeli	20	1
Soyut kavramlar azaltılmalı	5	1

Tablo 8(Devamı)

Konu bütünlüğü sağlanmalı	8	1
Bilişsel düzey artmalı	10	1
Geleceğe yatırım amaçlanmalı	16	1

Tablo 8'de sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin önerileri gösterilmiştir. Sorulan soruların dışında öğretmenlerin konuya dair diğer fikirlerine de ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan bütün öğretmenler farklı konulara temas etmişlerdir. Bu durumda öğretmenlerin müfredatla ilgili ne kadar farklı algıları olduğu ve her birinin ayrı pençeden olaylara baktığı söylenebilir. Bu soru konunun farklı yönlerden ele alınmasını, olumlu ve olumsuz taraflarının daha ayrıntılı bir şekilde tespit edilebilmesi açısından araştırma adına büyük önem arz etmektedir. Atatürk ve Cumhuriyet konularının azaltılması, dersin ve öğretmenin değeri artmalı, çağdaş bir yaklaşım ve öğrenciyi aktifleştirir konuları öğretmenlerin en çok üzerinde durdukları konular olmuştur. Bazı eksikliklerinin olması açısından eleştiren öğretmenler konularda çok fazla eksiltme olduğunu söylemişlerdir. Konu bütünlüğünün bozulduğunu belirten öğretmenler bazı tutarsızlıkların bulunduğunu alt yapının ve kaynakların güçlendirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bazıları sadece kâğıt üstünde kalan uygulamaların olduğunu söylerken bu uygulamaların bütün okullarda gerçekleştirilmesinin çok zor olduğunu belirtmişlerdir. Bilimsel çalışmaların süreç ortasında ve süreç sonunda tekrarlanması gerektiğini belirtirken müfredatın bu şekilde verimli olup olmadığının çok daha iyi anlaşılacağını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin çağın gerektirdiği insan tipini yetiştirmekten uzak olduğunu hazırlanmasında ideolojik fikirlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile ilgili önerileri şöyledir:

K.5: *"Bu müfredat hazırlanırken uygulayıcıya sahadaki öğretmene söz verilmeliydi. En büyük eleştirim bu. İkincisi ikinci büyük eleştirim, bize müfredatı incelememiz için verilen sürede hiç yeterli değildi. Bu da aslında bizlere, bizim fikirlerimize çok fazla önem verilmediğini gösteriyor. Bu da mesleki olarak kendini geliştirmek isteyen bir öğretmenin bakanlıkça kendisinin değerli görülmemesi üzücü."*

K.11: *"Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin hazırlanması ve yayımlanması, eğitim sistemine daha dinamik ve çağdaş bir yaklaşım getirdiği için heyecan verici bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Bu model, eğitim içeriklerinin güncellenmesini teşvik ederek öğrencilere daha güncel ve dinamik bir öğrenme deneyimi sunar. Özellikle teknoloji entegrasyonu, sosyal bilgiler derslerini daha etkileşimli hale getirebilir, dijital kaynaklar ve araçların kullanımıyla dersleri daha ilgi çekici kılabilir. Her okulun şartları aynı olmadığı için bazen uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Bu şartlar sağlandığında daha verimli işleyecektir."*

K.13: *"Yeni müfredatla beraber özgüvenli, donanımlı, araştıran, inceleyen ve sürece aktif katılan öğrencilerin yetişeceğini düşünüyorum. Ayrıca bu müfredatla birlikte şu an 5. Sınıfa başlayan öğrencilerin 8. Sınıfa geldiklerinde LGS'ye girmeyeceklerini ve sürece yönelik değerlendirileceklerini ve ona göre liselere yerleştirileceklerini düşünüyorum."*

K.19: “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Eğitim Programı eksiklikleri olsa da önceki programa göre daha iyi bir programdır denilebilir. Öğrenciyi merkeze alan eğitim uygulamalarının ve öğrenci etkinliklerinin ön planda olması programı başarılı kılıyor.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın tartışma, sonuç ve önerilerine yer verilmiştir. Toplanan veriler ışığında aşağıdaki yorumlar yapılabilir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hakkında bazı öğretmenler olumlu görüş bildirirken bazı öğretmenler ise müfredatın olumsuz yönlerinden daha çok bahsetmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline ilişkin görüşlerinden yararlanılarak elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlar şöyledir;

Bazı öğretmenler müfredatın değişme zamanının çoktan geldiğini düşünmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin hazırlanmasının çok yerinde bir karar olduğunu söylemişlerdir. Hazırlanmasının yaklaşık 10 yıl sürdüğünü belirtmişlerdir. Uzun bir araştırma süreci sonunda ortaya çıkan bir ürün olduğunu ifade etmişlerdir. Hazırlayan ekibin de oldukça yeterli ve deneyimli akademisyenlerden oluştuğunu düşünmektedirler. Değişen ve gelişen dünya şartlarına uyum sağlayabilmek adına müfredatın değişmesini olumlu bulmaktadırlar. Yaşanan siyasi, askeri ve toplumsal olayların güncelliğini yakalayabilmek adına eğitim müfredatlarının zaman zaman değişmesi gerektiğini savunmuşlardır. Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişime uyum sağlayabilmek için köklü değişiklikler yaparken aynı zamanda da milli ve manevi değerlerden kopmamaya özen göstermenin önemini de vurgulamışlardır. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi sağlamanın dünyada olup bitenleri takip etmekten geçtiğini ancak bunları kendi öz kültürümüzle harmanladığımız zaman başarıya ulaşacağımıza da değinmişlerdir.

Bazı öğretmenlerin üzerinde yoğunlaştıkları konu Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde önceki müfredata kıyasla etkinliklerin çok daha fazla olmasıdır. Müfredatta okul içi ve okul dışı birçok etkinliğin bulunmasını, eğitim kalitesini arttıran bir unsur olarak görülmektedir. Bu hususta öğrenme ortamlarının da zenginleşeceği görüşü hâkim olmuştur. Ancak bu etkinliklerin bütün okullarda uygulanamayacağını, bazı okulların fiziki şartlarının elverişli olmadığını da eklemişlerdir. Bütün bunlara rağmen eğitimde yaparak, yaşayarak, uygulayarak, göstererek öğretmenin öneminin yadsınamaz bir gerçek olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere bilgileri öğretirken ne kadar çok etkinlik yapılırsa o kadar faydalı sonuçlar elde edildiği daha önceki birçok bilimsel araştırmada gözler önüne serilmiştir. Örneğin Keskin ve Öğretici'nin (2013) yaptığı araştırmanın sonucuna göre değer öğretiminde etkinliğin payı çok büyüktür. Bu araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlara göre, değerler eğitimine yönelik uygulanan etkinliklerin öğrencilerin farkındalık düzeylerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin bazıları Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin öğrenciyi daha çok aktifleştireceğini, bireyselliği ön planda tuttuğunu ve öğrenci merkezli yapılandırmacı bir yaklaşımla hazırlandığını dile getirmişlerdir. Öğretmenlere göre eski müfredat sınav başarısı odaklı ve sonuç değerlendirmeye yönelik bir felsefeyi benimsemekteydi. Türkiye Yüzyılı Maarif

Modeli ise süreç değerlendirme odaklı bir felsefeyle hazırlanmıştır. Yeni modele göre sonuçtan ziyade öğrencinin öğrenme süreci içindeki performansı ölçülecek ve bu ölçümün sonucu daha da önemli olacaktır. Sınav başarısı odaklı olmamasından dolayı öğrencileri kaygıdan ve stresten uzak tutacağı ve böylece çok daha verimli bir öğrenme gerçekleşebileceği aktarılmıştır. Öğretmenlerin bazıları daha önceki programlarda sosyal bilgilerin çok fazla konu barındırdığı bazı durumlarda kafa karıştırıcı olabileceğinden bahsederken yeni müfredatta bunun azalacağını dile getirmişlerdir. Sosyal bilimlerdeki konulara uygun kazanımların güzel bir şekilde harmanlanarak Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde verildiğini dile getirmişlerdir. Verilen kazanımların becerilere ve disiplinlerarası anlayışa uygun olduğu öğrencilerin bu yüzden konuları çok rahat bir şekilde kavrayabileceğinden bahsetmişlerdir. Elde edilen veriler Keçe ve Merey (2005)'in çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Söz konusu araştırmada 1998 sosyal bilgiler öğretim programı kadar olmasa da 2005 sosyal bilgiler öğretim programında da tarih ve coğrafyaya ait kazanımlara fazlaca yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı öğretmenlere göre önceki müfredatın bilgiyi direkt vermesinin aksine Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğrencinin bilgiyi keşfetmesini sağlayacaktır. Ezberci eğitimdense araştırarak, sorgulayarak, inceleyerek öğrenmeyi teşvik edici nitelikte olduğunu düşünmektedirler. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli teknolojiyle eğitimi çok başarılı bir şekilde entegre etmiştir. Öğrencilerin eğitim hayatlarında teknolojiyle çok daha fazla iç içe olacaklarını ifade etmişlerdir. Yeşiltaş ve Kaymakçı (2014)'ya göre de sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı oldukça önemlidir. Bu çalışmada o dönem uygulanmakta olan 2005 sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ile ölçme-değerlendirme araç ve yöntemleri açısından teknolojiye ve teknolojik ürünlerin etkin kullanımına olanak sağlayacak şekilde yapılandırıldığı tespit edilmiştir.

Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri görüşlerini bildirirken Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hakkında daha çok olumsuz görüşlerini dile getirmişlerdir. Bu görüşlerin başında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hazırlanırken kendilerine sorulmaması gelmektedir. Bu denli önemli görülen köklü bir müfredat değişikliğinde sahada görev yapan, eğitimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin fikirlerine daha çok başvurulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Hazırlanırken öğretmenlere sorulmamasının yanı sıra müfredatın aceleye geldiğini ve çok hızlı uygulanmaya başladığını belirten katılımcılar da mevcuttur.

Öğretmenlerin en büyük eleştirilerinden bir diğeri de 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının azaltılması, Atatürk ve Cumhuriyet değerlerine Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde gereken önemin verilmemesi olmuştur. Çellikkaya ve Kürümlüoğlu'nun (2018) ulaştığı sonuçlara göre o dönemki müfredatta Atatürk ve Cumhuriyet değerlerine gereken önem verilmemiştir. Çalışmalarında 2018 sosyal bilgiler öğretim programındaki öğretmen görüşlerine göre en çok eksikliği hissedilen konuların Atatürkçülük konuları olduğu ve ders saati sayısının arttırılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlerin bazıları önceki öğretim programlarında sosyal bilgiler konularının çok yoğun olmasından dolayı ders saatinin yetmediğini de ifade etmişlerdir. Aynı sorunun Türkiye

Yüzyılı Maarif Modelinde de devam ettiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre program içerisinde çok fazla etkinlik bulunmaktadır. Ders saati yetersizliğiyle birleşen bu durumun zaman sorununa yol açacağını düşünmektedirler. Çelikkaya ve Kürümlüoğlu'nun (2018) bu konuda benzer sonuçlara ulaştıkları görülmektedir. 2018 sosyal bilgiler öğretim programı için sosyal bilgiler öğretmenlerin görüşlerine başvurdukları çalışmalarında Öğretmenler, yeni programın uygulanmasında özellikle ders saati sayısının yetersizliği, programın öğrenci seviyesine uygun olmaması, müfredatın yoğun olması, ders kitaplarının yeterli olmaması, programın pilot uygulama yapılmadan aniden uygulanması gibi durumlardan dolayı zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre en fazla üzerinde durdukları bir başka husus bütün sınıf düzeylerinde sadeleşmenin çok fazla yapılması ve bu durumun da konu bütünlüğünü bozmasıdır. Sadece kavramların isimlerini değiştirerek bir gelişme sağlanamayacağı, kavramların altının doldurulması gerektiğini belirtmişlerdir. Asıl önemli olan değişimin içerik ve yöntemde olması gerektiğini vurgulamışlardır. Örneğin kazanım yerine öğrenme çıktısı demenin kimseye bir faydası olmadığına aksine böyle değişikliklerin kavram yanlışlarına ve kafa karışıklıklarına sebep olabileceğini ifade etmişlerdir. Aynı şekilde içerik çerçevesi kavramının da kelimeleri süslemekten başka bir işe yaramadığından bahsetmişlerdir.

LGS'de sosyal bilgiler dersine verilen katsayının yetersiz olmasına üzüldüklerini belirten öğretmenler de olmuştur. Bundan dolayı dersin gereksiz bir şekilde itibarsızlaştırıldığını söyleyen öğretmenler yeni müfredatla da haksız değersizleştirmenin önüne geçilemeyeceğini vurgulamışlardır. Sadeleştirme adı altında aşırı biçimde içi boşaltılan bir ders konumuna geldiğini ifade etmişlerdir. Çakmak ve Yiğen'in (2023) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaştıkları görülmektedir. Bu araştırmanın bulgularına göre de İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders saatinin az olması, LGS'de yeterli soru sayısının bulunmaması, soruların katsayısının ve kapsam geçerliliğinin düşük olması gibi nedenler sosyal bilgiler dersini itibarsızlaştıran unsurlardandır. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Müfredat hazırlama sürecinde, hazırlayan ekip açıkça belirtilmelidir.
- Öğretim programları değiştirilirken eğitimin en önemli figürlerinden olan sahadaki öğretmenlere fikirleri sorulmalıdır.
- Müfredat hazırlanırken aklın, bilimin ve mantığın ışığında hareket edilmelidir.
- Herhangi bir ideolojik fikir öğrencilere empoze edilmemelidir. Müfredatı hazırlayan kişilere, öğretmenler ve öğrenciler sorularını sorarak, görüşlerini paylaşarak yardımcı olabilir.
- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli açıklandığında birçok öğretmen açıklamaların çok uzun ve anlaşılmasız olduğunu dile getirmiştir. Bu yüzden müfredat yönergelerinin daha açık, anlaşılır, kısa ve net olması gerektiği söylenebilir.
- Kavram isimleri sık sık değiştirilmemelidir. Böylece kavram yanlışları azalabilir. İsimlerden ziyade içerikler ve yöntemlerin zaman zaman değiştirilmesi daha uygun görülmektedir.
- Sadeleştirme adı altında önemli konular çıkarılmamalıdır. Böylece dersin içi boşaltılmış olur. Tarihin önemli görülen figürlerinin fikirlerini öğrencilere doğru aktarabilmek adına böyle konularda biraz daha fazla ayrıntıya girilmelidir.

- Atatürk ve Cumhuriyet değerleri gibi konular müfredattan asla çıkarılmamalıdır. 8. sınıf inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde ülkenin ne şartlarda kurulduğu, içerde ve dışarda ne gibi düşmanlarla nasıl mücadele edildiği, aynı zamanda gelişme, aydınlanma gibi konuların anlatıldığı unutulmamalıdır.
- Müfredat değişikliği yapılacağı zaman ülkenin bütün okullarının ekonomik, sosyal ve fiziki şartları ayrıntılı şekilde incelenmelidir. Bu inceleme doğrultusunda adımlar atılmalıdır. Değişen müfredatların bütün okullarda uygulanabilir düzeyde olmasına daha çok dikkat edilmelidir. Etkinliklerin kalabalık sınıflarda da uygulanabilir nitelikte olması göz önünde bulundurulmalıdır.
- Teoride kalan değişimler yerine daha gerçekçi ve uygulanabilir etkinlikler düzenlenebilir. Okul içi ve okul dışı etkinliklerin daha rahat uygulanabilmesi için sosyal bilgilerin haftalık ders saati arttırılabilir. Müfredat hazırlanırken sınıf düzeyine uygunluk ve soyut düşünme becerisi gibi hususlar daha çok göz önünde bulundurulmalıdır.

Kaynakça

- Aras, N.F. ve Hayır-Kanat, M. (2020). Güncel sosyal bilgiler müfredatı ve ders kitabında aileye bakış. *Ullakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(49), 659-675.
- Aykaç, N. ve Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramının yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 297-314.
- Çakmak, Z. ve Yiğen, V. (2023). Liselere giriş sınavına sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda bakış: T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi örneği. *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 20-36. <https://doi.org/10.47503/fjrss.1298418>
- Çalışkan, H. ve Uzunkol, E. (2021). Sosyal bilgiler alanı, özellikleri ve temel amaçları, E. Yalçinkaya (Ed.), *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi* (1-20). Ankara, Pegem Akademi.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2018). Yenilenen sosyal bilgiler dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(11), 104-120.
- Çoban, O., ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505. <https://doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395>
- Durukan, E. (2013). Öğretmen görüşleri açısından Türkçe dersi öğretim programı kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 1-14.
- Güngördü, E. (2002). İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İnan, S. (2014). *Sosyal bilgiler eğitimine giriş, kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kalaycı, N. ve Baysal, S. B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005- 2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 106-129. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.544022>
- Keçe, M. ve Meray, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinlere-

rası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.

- Keskin, Y. ve Öğretici, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde “duyarlılık” değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması: nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 143-181. <https://doi.org/10.14527/9786052418369.01>
- Kurtdede-Fidan, N. (2016). Sosyal bilgiler eğitimi ve sosyoloji, R. Turan ve T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (165-182). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2007). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir yaklaşım. C. Öztürk (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım içinde* (21-50). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Safran, M. (2012). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, R. (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9786053184478014>
- Sönmez, V. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Turan, R. (2016). Milli tarihten sosyal bilgilere Türkiye’de ilköğretim düzeyinde tarih öğretimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 49, 257-278. <https://doi.org/10.9761/JASSS3599>
- Üredi, P. (2024). Öğretmen yetiştirme programlarına yön vermek üzere bütüncül ölçme ve değerlendirme uygulamalarının öğretim programlarında uygulanma düzeyleri. *International Journal of Education and New Approaches*, 7(1), 10-30. <https://doi.org/10.52974/jena.1497259>
- Yeşiltaş, E. ve Kaymakçı, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji boyutu. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (16), 314-340.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.